

„... Azért mégis csinálunk intézetet is, gyűjteményt is, folyóiratot is, – mert kell.”

A szegedi régészeti intézet/tanszék majd' 100 éve

A kolozsvári régészeti iskola alapítói, Pósta Béla és tanítványai, Kovács István, Roska Márton, Buday Árpád, Léty Balázs

A szegedi egyetem Régészeti Tanszékének múltja nagy hagyományokra vezethető vissza, története több periódusra osztható.

A Kolozsvárról Szegedre költözött egyetemre 1924-ben ki-nevezett, Pósta tanítvány Buday Árpádnak és munkatársának, Banner Jánosnak alapjaitól kellett felépíteni az Archaeológiai Intézetet. Létrehozói szinte minden területen az előd, a kolozsvári régészeti iskola hagyományait vették alapul. Elsődleges feladatuknak tekintették, hogy előteremtsék az intézet munkájához szükséges anyagi és infrastrukturális hátteret. A megfelelő színvonalú oktatáshoz és a kutatásokhoz tantermekre, régészeti gyűjteményre, könyvtárra volt szükségük. Ezt az 1920-as évek végére maradéktalanul megteremtették az egyetemi kezelésbe került, egykori Leszámlító Palota harmadik emeletén. Három fő alapeladatot határoztak meg: a tanárképzésben és az ismeretterjesztésben való aktív részvétel, elméleti és gyakorlati ismeretekkel egyaránt felvértezett régészek, muzeológusok képzése, valamint tudományos kutatások végzése a Dél-Alföldön. 1925-től megkezdődtek az intézeti ásatások, és szintén ebben az évben újraindult a *Dolgozatok* periodika Szegeden. Az 1920-as évek végétől a munkatársak figyelmét a régió tanulmányozása kötötte le, ugyanis innentől kezdve az intézet egyre jelentősebb szerepet vállalt a Dél-Alföld régészeti kutatásában. Buday Árpád és Banner János az 1930-as évek végére egy európai szinten is kiemelkedő intézetet hoztak létre, ahol mind a régészek, muzeológusok képzése, mind a dél-alföldi kutatások magas szinten folytak.

A második világháborút követően az intézet munkatársai (Bálint Alajos, Foltiny István, Korek József, Párducz Mihály, Széll Márta) elhagyták Szegedet, és többségük Budapesten helyezkedett el, köztük a szegedi régészeti oktatás és kutatás vezéregyénisége, Banner János, aki a budapesti egyetem ősrégészeti intézetének lett a vezetője. A stafétát nagyon rövid időre a szintén Kolozsvárról származó Roska Márton vette át, aki elsősorban a régészet oktatására fókuszált. 1949-ben azonban koncepció perben elítélték és eltávolították az egyetemről. Az 1950-es évek elején megszüntették a szegedi intézetet.

Buday Árpád, a szegedi régészeti intézet egyik alapítója és első vezetője

Banner János, a szegedi régészeti intézet egyik alapítója, 1937-től a vezetője

1962-ben a budapesti egyetemen végzett, dél-alföldi gyökerekkel rendelkező Gazdapusztai Gyulát nevezték ki a szegedi egyetem újonnan létrejövő Ókortörténeti és Régészeti Tanszéke élére, ezzel szerveződött újjá a régészet oktatása Szegeden.

A szegedi intézet gyűjteménye az 1930-as években

Trogmayer Ottó, a szegedi Régészeti Tanszék újraalapítója

Buday Árpád és Banner János a szegedi intézet egyik ásatásán Hódmezővásárhely határában

Gazdapusztai Gyula 1968-as korai halála után, 1969-ben vette át a szegedi múzeum munkatársa, Trogmayer Ottó a régészeti oktatást és annak szervezését. A tanszék egyetlen külsős oktatójaként jó pár évig elhivatottan látta el ezeket a feladatokat a múzeumi munkája mellett. Az 1970-es évektől kezdve folyamatosan bővült a régészeti oktatási állománya. 1989-ben, a rendszerváltozással párhuzamosan a szegedi régészoktatásban is jelentős fordulat következett be: majd' 30 év eltelté után ismét önálló lett a Régészeti Tanszék, melynek első vezetője Trogmayer Ottó lett, aki 1997-ig töltötte be ezt a posztot. Tőle Fodor István vette át a feladatot. Trogmayer Ottó munkássága idején a régészet oktatásában az egyetem szorosan összefonódott a szegedi múzeummal. A szegedi régész iskola egyik legfőbb támasza, mánkjája lett a múzeum. A fő bázis, a Móra Ferenc Múzeum mellett a Csongrád megyei múzeumi szervezet többi múzeuma is aktívan részt vett ebben. Trogmayer fő irányelve volt, hogy olyan szakembereket bocsássonak útjukra, akik az összes régészeti korszak kutatásában otthonosan mozognak, és képesek a vidéki múzeumok komplex feladatainak ellátására is. Az elméleti oktatás mellett komoly hangsúlyt fektetett a terepi és gyűjteményi gyakorlatokra, melyek ideális helyszíne lett a Móra Ferenc Múzeum. A hallgatók teljesen „beépültek” az intézménybe, második otthonuk lett.

Az önálló Régészeti Tanszék létrejöttének ünnepélyes megnyitója 1989-ben. A fotón Csákány Béla rektor, Glatz Ferenc művelődési miniszter és Trogmayer Ottó

Mára már sokkal lazább kapcsolat fűzi az Régészeti Tanszék a szegedi múzeumhoz, de a tanszék hallgatói számára továbbra is nyitva áll az egykor Móra Ferenc, Csallány Dezső, Bálint Alajos, Trogmayer Ottó által vezetett intézmény kapuja (könyvtár, anyagismeret órák, kiállításlátogatás). A tanszék továbbra is szoros kapcsolatot ápol a dél-alföldi közgyűjteményekkel (köztük a hódmezővásárhelyi, a gyulai, a szentesi, a csongrádi, az orosházi, a szarvasi, a bajai múzeummal), ami sokféle módon nyilvánul meg: közös projektekben, anyagismeret órákban, múzeumlátogatásban, közös tanácsadásokban, konferenciaszervezésben, könyvkiadásban.

Az elmúlt száz évben nagyon sok minden megváltozott a régészeti képzés rendszerében, az oktatásmódszertanban, a régészeti kutatás módszertanában, szemléletmódjában. Azok az alapok, alapeladatok azonban, melyeket az intézet alapításakor Buday Árpád és Banner János fogalmazott meg az intézettel kapcsolatban, nem változtak. A szegedi Régészeti Tanszék – természetesen haladva a korrallal, az új kutatási trendek, módszerek alkalmazásával – továbbra is ezen alapelvek mentén képzei el a jövőjét.

Tárlatunk célja, hogy a szegedi egyetem centenáriumi ünnepségsorozatához csatlakozva, az 1924-ben létrejött Archaeológiai Intézet és a jelenlegi Régészeti Tanszék kutatási irányait, eredményeit bemutassa, különösen a dél-alföldi régészeti kutatásokban betöltött egykori és jelenlegi szerepvállalására fókuszálva. Az egykori és a jelenlegi intézet is jelentős szerepet játszott/játszik az ország különböző pontjain végzett régészeti feltárásokban, kutatásokban és eredményeik publikálásában, topográfiai munkákban és adatbázisok létrehozásában.

Fodor István, a Régészeti Tanszék vezetője 1997 és 2008 között